

Taalniveau in het MBO

Januari 2008

Karen Heij

Tjeerd Haitjema

Jo Fond Lam

Colofon

Titel Taalniveau in het MBO
Auteurs Karen Heij, Tjeerd Haitjema, Jo Fond Lam
Datum Januari 2008
Copyright Bureau ICE
Besteladres Bureau ICE
 Postbus 4
 4033 ZG Lienden
 Tel.: 0344-603434
 Fax: 0344-604003
 www.bureau-ice.nl

© Bureau ICE 2008

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, op welke andere wijze dan ook, zonder vooraf schriftelijke toestemming van Bureau ICE.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Examinering Nederlands in het MBO.....	5
1.2	CEF niveaus in het onderzoek.....	5
1.3	Opzet van het rapport	7
2	Methode van onderzoek.....	8
2.1	Wat hebben we onderzocht?	8
2.2	Beschrijving onderzoeksgroep.....	8
2.2.1	DIGIBO-populatie	8
2.2.2	Onderzoeksgroep pretest	9
2.3	Beschrijving onderzoeksinstrument	10
2.4	Moeilijkheidsgraad items/deeltoetsen	11
3	Resultaten onderzoek	12
4	Samenvatting en discussie.....	14
4.1	Samenvatting	14
4.2	Discussie.....	14
	BIJLAGE I	16
	BIJLAGE II.....	17

Lijst met tabellen

Tabel 1	De minimale taaleisen voor leesvaardigheid volgens het brondocument / addendum.....	6
Tabel 2	Kenmerken van de lezer per niveau volgens Raamwerk Nederlands	6
Tabel 3	Deelname opleiding MBO in aantallen (percentages) zowel landelijk als in de steekproef.....	9
Tabel 4	Verdeling leesteksten naar subvaardigheden Lezen volgens CEF	10
Tabel 5	Normen voor de verschillende CEF-niveaus voor Lezen.....	11
Tabel 6	Verdeling onderzoeksgroep naar CEF niveaus (aantal en percentages)	12
Tabel 7	Verdeling naar onderzoeksgroep en DIGIBO naar CEF niveaus in procenten	13
Tabel 8	Uitsplitsing naar CEF-niveaus van de opleiding in procenten (West-Nederland)	13

Voorwoord

Voor u ligt het rapport Taalniveau in het MBO. In dit rapport doen we verslag van onze bevindingen het niveau leesvaardigheid van startende MBO-leerlingen zoals wij dat bij instroom in het schooljaar 2007-2008 hebben onderzocht.

Veel en vaak wordt gezegd dat deelnemers aan het MBO niet taalvaardig (meer) zijn. Veel en vaak wordt dan ook nog beschuldigend gewezen naar het 'Nieuwe Leren'. Of deelnemers in het beroepsonderwijs de laatste jaren daadwerkelijk minder taalvaardig zijn geworden, is niet bekend. We weten niet eens wat het feitelijke taalniveau van MBO-ers is.

Sinds een aantal jaren werkt het beroepsonderwijs met een eenduidige meetlat, het Common European Framework (CEF) of Reference. Dit taalbeschrijvingskader is het uitgangspunt voor de beschrijving van de vereiste taalvaardigheidsniveaus voor startende beroepsbeoefenaren, uitgewerkt in de kwalificatiedossiers. Sinds dit schooljaar is dit beschrijvingskader gebruikt om de minimale taalvaardigheidseisen te formuleren in het kader van burgerschap.

In ons onderzoek hebben we op basis van het taalbeschrijvingskader van het CEF het leesvaardigheidsniveau van startende MBO-ers onderzocht. Dit onderzoek kan gezien worden als een eerste stap in een grondig onderzoek naar het taalniveau in het MBO. Veel meer onderzoek is nodig om daadwerkelijk te kunnen vaststellen of er een taalprobleem is in het MBO en hoe groot dat eventuele taalprobleem is. We hopen dan ook van harte dat deze eerste stap leidt tot verder onderzoek naar de problematiek van de taalvaardigheid van MBO-ers.

Karen Heij
Directeur Bureau ICE
Januari 2008

1 Inleiding

1.1 Examinering Nederlands in het MBO

Met ingang van het schooljaar 2007-2008 moeten MBO-opleidingen aantonen dat hun deelnemers, na een succesvolle afronding van hun opleiding, voldoen aan de taalvaardigheidseisen zoals die staan beschreven in het brondocument *Leren, Loopbaan en Burgerschap*¹ en het bijbehorende *Addendum Nederlands*². Het brondocument en het Addendum stellen dat het meten van het niveau van taalvaardigheid net zo belangrijk is voor het diplomerende van een deelnemer als de kwalificatie-eisen voor het beroep. Mocht het zo zijn dat de taalvaardigheidseisen in het kwalificatiedossier van de betreffende beroepsopleiding op een hoger niveau liggen dan de eisen in het brondocument/addendum, dan gelden die hogere eisen.

Kortom: taal krijgt vanaf nu een zeer belangrijke plek in het diplomerende van MBO-ers. Reden genoeg om eens grondig te kijken naar de te bereiken doelniveaus. En dan niet in relatie tot de wensen die we hebben voor de taalvaardigheid van MBO-ers, maar in relatie tot de feiten waarmee we geconfronteerd worden bij de instroom in het beroepsopleiding. Want als in kaart kan worden gebracht hoe taalvaardig MBO-ers zijn bij aanvang van het MBO-onderwijs, dan wordt ook duidelijk voor welke opgave MBO-instellingen staan om hun leerlingen op te leiden tot de vereiste taalniveaus.

1.2 CEF niveaus in het onderzoek

Er zijn verschillende kaders ontwikkeld op basis van het Common European Framework of Reference³ (CEF). In het onderwijs in de Moderne Vreemde Talen (MVT) is het gebruik van de taalniveaus volgens het CEF al een aantal jaren gemeengoed. Ten behoeve van het onderwijs in het Nederlands als Tweede Taal (NT2) is het Raamwerk NT2⁴ gemaakt en op 13 december 2007 is het Raamwerk Nederlands: Nederlands in (v)mbo –opleiding, beroep en maatschappij⁵ gepresenteerd.

Dit onderzoek naar het taalniveau van MBO-ers is al voor 13 december 2007 afgerond. Bureau ICE heeft daarom gebruik gemaakt van het Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde

¹ *Brondocument Leren, Loopbaan en Burgerschap (april 2007)*. Ede: Gemeenschappelijk Procesmanagement Competentiegericht Beroepsopleiding.

² *Addendum Nederlands behorende bij Brondocument (voor in 2007-2008 startende deelnemers) (juni 2004)*. Ede: Gemeenschappelijk Procesmanagement Competentiegericht Beroepsopleiding.

³ Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages*. Cambridge: Cambridge University Press and Council of Europe.

⁴ Dalderop, K., Liemberg, E. & Teunisse, F. (2002). *Raamwerk NT2*. De Bilt: BVE raad.

⁵ Bohnen, E., Jansen F., Kuijpers, C., Thijssen, R., Schot, I. & Stockmann, W. (2007). *Raamwerk Nederlands: Nederlands in (v)mbo –opleiding, beroep en maatschappij*. 's-Hertogenbosch: CINOP.

Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen⁶. In dit onderzoek hebben we er, vanwege uitvoerbaarheidredenen, voor gekozen startende deelnemers aan het beroepsonderwijs alleen een toets Nederlands Lezen voor te leggen. In het addendum zijn de minimale taaleisen voor leesvaardigheid als volgt vastgesteld:

Tabel 1 De minimale taaleisen voor leesvaardigheid volgens het brondocument / addendum

Taalniveau	MBO-niveau 1	MBO-niveau 2	MBO-niveau 3	MBO-niveau 4
C1				
B2				
B1				
A2				
A1				

Bureau ICE heeft in het kader van dit onderzoek teksten en daarbij geconstrueerde items in het licht van de omschrijvingen van de Europese taalniveaus geanalyseerd. In Tabel 2 is een overzicht gepresenteerd van de kenmerken van een lezer Nederlandse taal met een bepaald taalniveau.

Tabel 2 Kenmerken van de lezer per niveau volgens Raamwerk Nederlands⁷

Vaardige gebruiker	C2	Kan vrijwel alle vormen van geschreven taal begrijpen en kritisch interpreteren, met inbegrip van abstracte, structureel complexe, (niet-) literaire geschriften. Kan een breed scala van lange, complexe teksten begrijpen en daarbij subtiele verschillen in stijl en impliciete en expliciete betekenissen opmerken.
	C1	Kan lange, complexe teksten in detail begrijpen, waaronder specialistische, (semi-) wetenschappelijke artikelen en lange technische instructies op het eigen vakterrein of bedoeld voor de geïnteresseerde leek, mits moeilijke passages herlezen kunnen worden. Kan impliciete informatie uit de tekst halen en herkent vanuit welke visie/achtergrond de tekst geschreven is.
Onafhankelijk gebruiker	B2	Kan een grote variatie aan teksten zelfstandig lezen binnen eigen opleiding/werk of in het dagelijks leven. Begrijpt teksten over specialistische onderwerpen als hij voldoende kennis heeft van het desbetreffende onderwerp.
	B1	Kan concreet geformuleerde teksten van de opleiding, het werk of uit het dagelijks leven lezen met een redelijke mate van begrip. De teksten hebben een duidelijke opbouw met veelal frequent woordgebruik.

⁶ Nederlandse Taalunie (2006). *Gemeenschappelijk Europees Referentiekader voor Moderne Vreemde Talen: Leren, Onderwijzen, Beoordelen*.

⁷ Naar: Bohnenn, E., Jansen F., Kuijpers, C., Thijssen, R., Schot, I. & Stockmann, W. (2007). *Raamwerk Nederlands: Nederlands in (v)mbo –opleiding, beroep en maatschappij*. 's-Hertogenbosch: CINOP.

Basisgebruiker	A2	Kan korte teksten lezen die duidelijk gestructureerd zijn en geschreven zijn in eenvoudige en duidelijke taal. Heeft veel begeleiding nodig, in de vorm van uitleg, vragen en opdrachten.
	A1	Kan zeer korte, eenvoudige teksten frase voor frase begrijpen door vertrouwde namen, woorden en elementaire combinaties te herkennen en indien nodig te herlezen.

De toets die in het onderzoek is voorgelegd aan instromende MBO-ers maakt deel uit van een veel omvangrijker instrumentarium dat instellingen kunnen gebruiken om tijdens de intake, voortgang en afsluiting kandidaten te toetsen op de diverse deelvaardigheden (Lezen, Luisteren, Schrijven, Spreken en Gesprekken voeren) in verschillende talen (op dit moment Nederlands, Engels en Duits) op de verschillende taalniveaus van het CEF. Deze verzameling toetsen heet de TOA, de Toolkit voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.

1.3 Opzet van het rapport

In dit rapport doen we verslag van het onderzoek naar het taalniveau van startende deelnemers in het MBO door middel van de CEF-intaketoets Nederlands Lezen. We beschrijven de resultaten die startende MBO-ers op deze toets behaald hebben. In hoofdstuk 2 beschrijven we de gehanteerde methode van onderzoek. De resultaten worden beschreven in hoofdstuk 0. Tot slot presenteren we in hoofdstuk 4 de samenvatting en discussie.

2 Methode van onderzoek

2.1 Wat hebben we onderzocht?

Bureau ICE heeft al meer dan vijftien jaar een intake-instrument op de markt waarmee de taalvaardigheid van startende MBO-leerlingen kan worden vastgesteld. In eerste instantie was dat een papieren toets, de Intaketoets Beroepsopleidingen (IBO). Later is deze gedigitaliseerd: de Digitale Intaketoets Beroepsopleidingen (DIGIBO)⁸. Sinds 2005 is deze toets webbased.

In een onderzoek dat deze zomer (2007) is uitgevoerd, zijn deze intake-toetsen op het gebied van leesvaardigheid gekoppeld aan de niveausystematiek zoals die voor het MBO-onderwijs is gekozen: het CEF. Bijna 1300 MBO-ers maakten deze CEF-intaketoets Lezen. De gegevens van deze groep hebben we vervolgens gekoppeld aan de gegevens van de kandidaten die de webbased DIGIBO in de afgelopen jaren hebben gemaakt. Daarmee hebben we een totale proefpopulatie van ruim 18.000 MBO-ers waarvan we kunnen zeggen wat hun taalniveau is, gekoppeld aan het CEF.

2.2 Beschrijving onderzoeksgroep

Voor dit onderzoek zijn verschillende onderwijsinstellingen gevraagd om mee te doen. De onderwijsinstellingen zijn door deelname aan dit onderzoek in staat geweest om aan het begin van het schooljaar van instromende leerlingen het startniveau van de Nederlandse leesvaardigheid in termen van CEF-niveaus vast te stellen.

Omdat er door gemeenschappelijke leesitems een koppeling met de databank van de Digitale Intaketoets Beroepsonderwijs (DIGIBO) is te maken, is ook gebruik gemaakt van deze grote databank. In paragraaf 2.2.1 wordt een toelichting op de databank van de DIGIBO gegeven en in paragraaf 2.2.2 wordt de onderzoeksgroep die aan dit onderzoek heeft deelgenomen beschreven.

2.2.1 DIGIBO-populatie

De Digitale Intaketoets Beroepsonderwijs of wel DIGIBO is een toets die door onderwijsinstellingen kan worden afgenomen om te bepalen of een kandidaat over voldoende vaardigheden in taal en rekenen beschikt om een bepaalde beroepsopleiding in het MBO te volgen. Vaak nemen de onderwijsinstellingen deze toets bij hun leerlingen af als ze twijfels hebben over het startniveau van hun leerlingen. Dit betekent dat de populatie waaruit deze databank is opgebouwd niet representatief hoeft te zijn voor de gemiddelde

⁸ Bureau ICE (2005). *Handleiding DIGIBO 2005 versie 3.0*. Lienden: Bureau ICE.

instromende MBO-leerling. De data geven wel inzicht in het taalniveau van meer de 'onderkant' van de populatie van instromers in het beroepsonderwijs.

Het DIGIBO-bestand is een bestand waarin de data van alle kandidaten die vanaf 2005 aan de DIGIBO hebben deelgenomen zijn opgenomen. De dataverzameling dateert vanaf het moment dat de DIGIBO webbased is geworden. In dit bestand zijn van 18.720 leerlingen die aan de DIGIBO hebben deelgenomen gegevens opgenomen. Het databestand van de DIGIBO bestaat voor meer dan 50% uit kandidaten die in het westen van het land op school zitten.

Voor het onderzoek op het gebied van leesvaardigheid zijn die items uit de oorspronkelijke leestoets van de DIGIBO geselecteerd die inhoudelijk een duidelijke relatie hebben met het CEF en toetstechnisch aan de gangbare eisen voldoen. Dit om de koppeling te borgen met de onderzoeksgroep zoals genoemd in paragraaf 2.2.2.

2.2.2 Onderzoeksgroep pretest

Voor dit onderzoek hebben drie onderwijsinstellingen (ROC's) verspreid over Nederland deelgenomen: één school in het westen van Nederland (N=793), één school in het noorden van Nederland (N=167) en één school in het zuiden van Nederland (N=318). Van deze scholen hebben *alle* startende leerlingen in het schooljaar 2007-2008 deelgenomen. Van deze scholen is achteraf gevraagd wat de leerlingaantallen zijn geweest voor enerzijds de opleidingen op niveau 1 en 2 en anderzijds de opleidingen op niveau 3 en 4.

In Tabel 3 is te lezen dat er landelijk gezien relatief meer leerlingen instromen in een MBO-opleiding niveau 3 of 4 (70%) dan in een MBO-opleiding niveau 1 of 2 (30%) (zie Onderwijsverslag 2005-2006 van de onderwijsinspectie).

Tabel 3 Deelname opleiding MBO in aantallen (percentages) zowel landelijk als in de steekproef

	Niveau 1 en 2	Niveau 3 en 4	Totaal
Landelijk (2005/2006)⁹	138746 (30%)	317441 (70%)	456187
West-NL	311 (39%)	482 (61%)	793
Noord-NL	32 (19%)	135 (81%)	167
Zuid-NL	31 (10%)	287 (90%)	318

⁹ Uit: Inspectie van het onderwijs (2007). *Staat van het onderwijs: Onderwijsverslag 2006-2007*, Tabel 8.1.2a pag. 169.

2.3 Beschrijving onderzoeksinstrument

Voor het onderzoek zijn 45 of 55 leesvragen voorgelegd aan de leerlingen die deelnamen aan het onderzoek. Aan leerlingen die instromen in een opleiding op niveau 1 of 2 is de toets met 45 leesvragen voorgelegd. De overige leerlingen, die instromen in een opleiding op niveau 3 of 4 of waarvan we niet wisten in welk niveau ze zouden instromen, is de toets met 55 leesvragen voorgelegd. Het verschil tussen de korte en lange versie zit in 10 toegevoegde items op taalniveau C1.

Met de leestoets willen we het percentage leerlingen op B1-niveau (voor de niveaus 1 en 2) en het percentage leerlingen op B2-niveau (voor de niveaus 3 en 4) meten. Hiervoor hebben we toetsen samengesteld die teksten en items bevatten die behalve op B1 en B2 ook op A2- en C1-niveau zitten. De leesteksten en -vragen zijn samengesteld door taalexperts op basis van het CEF-raamwerk. De inhoud van de leesteksten zijn door onafhankelijke taalexperts representatief bevonden voor de doelgroep van het beroepsonderwijs en voor de beoogde CEF-niveaus.

De leestoetsen sluiten inhoudelijk aan op de beschrijving van leesteksten zoals die in het CEF zijn opgenomen. Daarbij hebben we ervoor gezorgd dat de leesteksten ook aansluiten bij de beoogde doelgroep. Daarmee zijn de toetsen vooral geschikt voor de doelgroep van (jong)volwassenen. In Tabel 4 is een overzicht opgenomen van de tekstsoorten die het CEF onderscheidt en de mate waarin die zijn vertegenwoordigd in de toetsen. In Bijlage I staat een overzicht waarin de subvaardigheden van Lezen volgens de verschillende raamwerken zijn gecategoriseerd.

Tabel 4 Verdeling leesteksten naar subvaardigheden Lezen volgens CEF

	Aantal teksten	Aantal vragen	Correspondentie lezen	Oriënterend lezen	Lezen ter informatie en argumentatie	Instructies lezen
A2	5	15		1	3	1
B1	4	15		2	4	
B2	4	15		3	4	
C1	3	10		3	3	

Eén tekst kan tot meerdere subvaardigheden worden gerekend.

De verzamelde gegevens zijn vervolgens geanalyseerd met het statistische analyse programma OPLM (One-Parameter Logistic Model)¹⁰ om zo te bepalen welke leesvaardigheid leerlingen hebben. Om de koppeling tussen de toets van dit onderzoek mogelijk te maken met de DIGIBO-bank zijn als anker 14 items uit de DIGIBO-toets in deze toets opgenomen.

¹⁰ Verhelst, N.D., Glas, C.A.W., Verstralen, H.H.F.M. (1995). *One-parameter logistic model OPLM*. Arnhem: Cito.

2.4 Moeilijkheidsgraad items/deeltoetsen

De items zijn met het programma OPLM geschaald. Hierbij is uitgegaan van de items die alle leerlingen voorgelegd hebben gekregen. De items die zich op A1 bevinden (door experts beoordeeld) zijn niet meegenomen in de schaling. Deze items zullen onvoldoende discrimineren. De veronderstelling in dit onderzoek is dat we B1 meten voor opleidingen op niveau 1 of 2, en B2 voor opleidingen op niveau 3 of 4.

Een schaling met OPLM is voldoende als tenminste aan de volgende criteria is voldaan

- N moet minstens 50 zijn en $.05 < p\text{-waarden} > .95$
- Goede S- en M-toetsen, overall fit van minimaal R1C is maximaal $2^* df$ of $p > .05$
- Per CEF-niveau moet de 80% beheersingsgraad een theta hebben die hoger is dan de theta (bij 80% beheersing) van het vorige niveau.

Tijdens de analyse zijn er drie items verwijderd vanwege de psychometrische kwaliteit. Twee items daarvan uit het A2-deel en 1 item uit het C1-deel. De OPLM –analyse heeft een gewogen schaling (gemiddelde 5.5) met $R1c = 908.830$ en $df=742$ opgeleverd (zie Bijlage II).

In Tabel 5 staan de normen voor de verschillende CEF-niveaus voor Lezen.

Tabel 5 Normen voor de verschillende CEF-niveaus voor Lezen

CEF-niveau	theta
A2	-0.068
B1	0.054
B2*	0.152
C1	0.329

* B2 is gebaseerd op een 95% betrouwbaarheidsinterval: dit is de bovengrens van B1 en ondergrens van C1

3 Resultaten onderzoek

Met behulp van de resultaten uit het schalingsonderzoek zijn we in staat om de onderzoekspopulatie te beschrijven. We kunnen nu van de zowel de onderzoekspopulatie als de DIGIBO-populatie aangeven over welk CEF-niveau voor Nederlandse leesvaardigheid zij beschikken.

In Tabel 6 is te lezen dat 46% van de totale onderzoeksgroep een CEF-niveau van A2 of minder heeft. Als we kijken hoe dit verdeeld is over de drie regio's in het land, dan zien we dat in het westen van het land relatief het grootste percentage (56%) CEF-niveau A2 of minder heeft. In het Noorden en Zuiden van het land is dat respectievelijk 33% en 29%.

Van alle leerlingen die hebben deelgenomen aan het onderzoek kan van 6% gezegd worden dat zij CEF-niveau C1 beheersen wat betreft leesvaardigheid Nederlands.

Tabel 6 Verdeling onderzoeksgroep naar CEF niveaus (aantal en percentages)

	West-NL	Noord-NL	Zuid-NL	Totale onderzoeksgroep
< A2	206 (26%)	25 (15%)	29 (9%)	260 (20%)
A2	236 (30%)	30 (18%)	62 (20%)	328 (26%)
B1	206 (26%)	34 (20%)	82 (26%)	322 (25%)
B2	114 (14%)	64 (39%)	115 (36%)	293 (23%)
C1	31 (4%)	14 (8%)	30 (9%)	75 (6%)
Totaal	793 (100%)	167 (100%)	318 (100%)	1278 (100%)

Doordat het onderzoek zodanig is opgezet dat er via gemeenschappelijke items een koppeling met de DIGIBO-itembank gemaakt kan worden, is het mogelijk om uitspraken te doen over een DIGIBO-populatie van 18.720 leerlingen.

Uit Tabel 7 is af te lezen dat 57% van de DIGIBO-populatie CEF-niveau A2 of minder beheerst. Het gemiddelde CEF-niveau van de DIGIBO-populatie is enigszins lager dan de onderzoekspopulatie. Dit is te verklaren aan de hand van het feit dat de populatie die aan de DIGIBO deel heeft genomen geen aselechte steekproef uit de populatie is. Vooral deelnemers waarover twijfel bestond over de vaardigheden hebben deze toets gemaakt. De groep leerlingen die aan het onderzoek heeft deelgenomen bestaat wel uit een willekeurige selectie van instromende leerlingen in het eerste leerjaar van de opleiding.

Tabel 7 Verdeling naar onderzoeksgroep en DIGIBO naar CEF niveaus in procenten

	DIGIBO (N=18720)	Totale onderzoeksgroep (N=1278)
< A2	29	20
A2	28	26
B1	20	25
B2	17	23
C1	6	6
totaal	100	100

Voor het westen van het land hebben we een uitsplitsing gemaakt naar enerzijds leerlingen die instroomden in een niveau 1/2-opleiding en anderzijds leerlingen die instroomden in een niveau 3/4-opleiding (zie Tabel 8).

Tabel 8 Uitsplitsing naar CEF-niveaus van de opleiding in procenten (West-Nederland)

	West-NL niveau 1/2	West-NL niveau 3/4
< A2	46	14
A2	34	28
B1	14	32
B2	5	20
C1	1	6
totaal	100	100

4 Samenvatting en discussie

4.1 Samenvatting

In dit rapport is beschreven wat de taalvaardigheid van de startende MBO-er is. Aanleiding is de bekendmaking van de taalvaardigheidseisen waarover een leerling aan het eind van zijn MBO-opleiding moet voldoen (de examinering). In de zomer van 2007 is bij een populatie van bijna 1300 leerlingen een CEF-intaketoets Nederlands Lezen afgenomen. Deze is gekoppeld aan de DIGIBO-bank, die ruim 18.000 kandidaten bevat.

Uit het onderzoek is gebleken dat een significant deel (tussen de 9 en 46%) van de populatie nog niet niveau A2 beheerst. Dit was niet voorzien in de onderzoeksopzet. Het uitgangspunt is geweest: het meten van B1 voor opleidingen op niveau 1 of 2, en B2 voor opleidingen op niveau 3 of 4, met één onderliggend en één bovenliggend niveau om de betrouwbaarheid van de resultaten te vergroten.

Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek kunnen we de volgende conclusie trekken. We zien dat veel deelnemers op het gebied van Nederlandse leesvaardigheid het CEF-niveau A2 nog niet beheersen bij instroom in het MBO. Dit geldt voor alle deelnemers: zowel deelnemers die instromen in een opleiding op niveau 1 of 2 als deelnemers die instromen in een opleiding op niveau 3 of 4. Voor de opleidingen op niveau 1 of 2 is het aandeel deelnemers dat A2 nog niet beheerst veel groter dan dat van de opleidingen op niveau 3 of 4.

Als we kijken naar de totale onderzoeksgroep betekent dit dat één op de vijf leerlingen bij aanvang van een MBO-opleiding het A2 niveau nog niet beheerst.

4.2 Discussie

De resultaten van dit onderzoek zijn gebaseerd op één aspect van de Nederlandse taalvaardigheid, namelijk de leesvaardigheid. Voordat we een uitspraak kunnen doen over alle aspecten van de Nederlandse taalvaardigheid zullen we verder onderzoek moeten verrichten naar de stand van zaken op de gebieden van spreek-, luister- en schrijfvaardigheid. Doordat we onze toetsen digitaal aanbieden zijn we in staat en zullen we de stand van zaken op het gebied van Nederlandse taalvaardigheid daadwerkelijk monitoren.

Scholen worden voor een grote uitdaging gesteld. Er zijn immers éénjarige opleidingen op niveau 1 of 2 waarvoor veel kwalificatiedossiers voorheen voor Nederlandse taalvaardigheid CEF-niveau A2 als uitstroom vereisten. Door de komst van het Addendum is deze eis dus bijgesteld naar boven. De vraag is

of scholen in staat zijn om binnen een (paar) jaar deze deelnemers naar het vereiste niveau van B1 of zelfs B2 te brengen. Immers, B1 is volgens het Addendum de minimum uitstroomeis voor de opleidingen op niveau 1 of 2. B2 is de minimumeis voor het uitstromen uit een opleiding op niveau 3 of 4.

Het Addendum is nu dus bindend en bepalend. Scholen moeten hieraan gaan voldoen. We hebben nu dus twee feiten:

- A. Het niveau van veel instromende leerlingen ligt (te) ver af van de voorgeschreven uitstroomeisen voor Nederlandse taalvaardigheid.
- B. Scholen moeten voldoen aan wat is voorgeschreven in het Addendum. Deelnemers moeten wat betreft Nederlandse taalvaardigheid op tenminste CEF-niveau B1 uitstromen.

Bij dit alles komen we tot de volgende vragen:

1. Moeten de taalniveaus binnen de kwalificatiedossiers worden bijgesteld (naar beneden dan wel naar boven)? Hoe reëel zijn de taalniveaus nu?
2. Welke verantwoordelijkheid is er voor het VMBO en/of het primair onderwijs? Moet niveauverhoging van taalvaardigheid niet juist daar hebben plaatsgevonden zodat het beroepsonderwijs zich vooral kan richten op het aanleren van beroepsspecifieke taalvaardigheid?
3. Is onderzoek niet wenselijk naar het huidige eindniveau taalvaardigheid in het MBO? En in het VMBO?
4. Is het niet wenselijk te onderzoeken wat het taalniveau is dat gerealiseerd wordt op HAVO en VWO in relatie tot de CEF-niveaus?
5. Moet het taalonderwijs binnen het MBO worden geïntensiveerd? Hoe reëel is dat voor bijvoorbeeld een 2-jarig BBL-traject?
6. Hoe verhoudt het taalniveau van de deelnemers zich tot het taalniveau van het lesmateriaal? Sluit het taalniveau van het gebruikte lesmateriaal voldoende aan bij het taalniveau van de deelnemer? Als dit niet het geval is, welke relatie is er dan met uitval? Of welke mogelijkheden zijn er dan voor verhoging van het taalniveau door onderwijsaanbod?

Dit zijn dus vragen die zaken betreffen die enerzijds schooloverstijgend zijn en die anderzijds binnen scholen geregeld moeten worden.

Dit rapport biedt geen antwoord op deze vragen. Het rapport laat zien dat discussie op zijn plaats is over de haalbaarheid van de gestelde doelen en de aanpak die hiervoor het meest passend is.

BIJLAGE I

Leesvaardigheid vergelijking tussen Raamwerk Nederlands voor (V)MBO, Raamwerk Moderne Vreemde Talen, Raamwerk Nederlands als Tweede Taal, Taalprofielen VTO en CEF

Raamwerk Nederlands	Raamwerk MVT	Raamwerk NT2, Taalprofielen VTO	CEF
Correspondentie lezen	Correspondentie	Correspondentie lezen	Correspondentie lezen
		Oriënterend lezen	Oriënterend lezen
Rapportage, verslagen, artikelen lezen	Rapportage, verslagen, en artikelen	Lezen om informatie op te doen	Lezen ter informatie en argumentatie
Aanwijzingen en instructies lezen	Aanwijzingen en instructies	Instructies lezen	Instructies lezen
Schematische overzichten, formulieren en grafische informatie lezen	Overzichten en formulieren		

Naar: Bohnenn, E., Jansen F., Kuijpers, C., Thijssen, R., Schot, I. & Stockmann, W. (2007). *Raamwerk Nederlands: Nederlands in (v)mbo –opleiding, beroep en maatschappij*. 's-Hertogenbosch: CINOP.

BIJLAGE II

RESULTS CALIBRATION.

nr	label	A	B	SE(B)	S	DF	P	M	M2	M3
1004	nl00901	9	-.085	.005	23.157	20	.281	-2.047	-.959	-1.288
1005	nl00902	3	.176	.011	4.203	7	.756	-.194	.985	-.125
1006	nl00903	9	-.181	.005	13.612	18	.754	1.303	-1.293	-.095
1007	nl00904	9	-.109	.005	39.298	20	.006	-.744	.769	-.638
1009	nl00910	8	-.192	.006	16.015	10	.099	.463	-1.123	-.784
1013	nl0a221	3	.012	.011	5.278	7	.626	.938	1.393	.017
1015	nl60901	9	-.001	.007	17.534	21	.678	-1.074	-.982	-1.082
1016	nl60902	9	-.059	.010	16.924	6	.010	.914	1.315	.240
1017	nl60903	3	.092	.016	24.991	23	.351	-.486	-.785	.262
1019	nl60905	9	.024	.007	44.447	22	.003	.396	.023	.909
1020	nl60906	4	.057	.013	50.324	23	.001	-1.180	-.964	-1.626
1022	nl60519	5	.259	.014	18.913	15	.218	-.715	-.461	-.103
1023	nl60520	6	-.139	.012	20.823	14	.106	-.269	-.635	-.729
1024	nl60521	7	.088	.012	12.864	7	.075	-.653	-.620	.628
1026	nl20901	8	-.056	.011	7.171	6	.305	-1.442	-.470	-.935
1027	nl20902	5	-.018	.014	6.668	7	.464	-1.479	-.535	-.992
1028	nl20903	6	-.092	.013	6.147	6	.407	.170	-.334	-.531
1029	nl20904	5	-.045	.010	22.998	23	.461	.630	1.140	1.036
1030	nl20905	7	-.008	.008	24.543	22	.319	-.627	-.070	-.001
1031	nl20906	7	-.227	.014	1.087	5	.955	-.806	.520	.052
1032	nl20907	9	-.099	.007	10.137	18	.927	-.175	.016	.038
1033	nl2217	4	.254	.019	8.098	7	.324	.387	-.006	-.404
1034	nl2218	4	-.022	.017	10.575	7	.158	.619	1.895	1.404
1035	nl2219	3	.580	.029	10.356	7	.169	-.649	.140	.890
1036	nl30902	7	-.095	.012	3.866	6	.695	-.474	1.102	.782
1038	nl30904	9	-.050	.009	13.649	12	.324	-.221	-.555	-.814
1039	nl30905	9	-.053	.010	3.074	6	.800	-.235	-1.121	-.113
1040	nl30906	2	.643	.042	8.083	7	.325	.469	.110	-.131
1041	nl30628	7	-.146	.012	1.620	6	.951	-.410	-1.239	-1.153
1042	TEN1s200	4	.236	.019	3.016	7	.884	1.005	.690	1.024
1043	nl30629	11	-.162	.010	8.981	5	.110	-1.637	-.670	.438
1044	nl30627	4	.069	.018	6.750	7	.455	1.666	1.336	1.583
1045	nl30901	9	-.233	.012	3.294	5	.655	-.646	1.131	-.151
1046	nl40901	5	-.014	.016	2.225	6	.898	.428	.281	.319
1047	nl40902	7	.105	.014	4.048	5	.542	-1.015	-1.328	-1.417
1048	ZWN1s200	5	-.105	.016	12.848	6	.046	-.449	-1.081	.350
1049	nl30630	9	-.016	.010	5.672	5	.340	.036	-.116	-.330
1057	NEL193-1	6	-.034	.011	18.014	15	.262	.440	.594	.703
1058	NEL193-2	6	-.452	.020	7.784	8	.455	1.355	-.913	-1.241
1060	NEL329-1	6	-.379	.017	8.266	10	.603	-.566	-.111	.977
1063	NEL44-1	7	-.378	.017	4.052	8	.852	1.113	.463	-.116
1064	NEL44-2	2	-.337	.030	29.281	15	.015	-1.264	1.352	1.643

1065	NEL117-1	9	-.267	.012	6.300	8	.614	-1.404	-.077	-.139
1066	NEL117-2	8	-.157	.010	10.400	13	.661	-.455	.311	-.851
1069	NEL320-1	9	-.352	.016	3.473	5	.627	-1.130	.794	.645
1070	NEL320-2	7	-.353	.016	22.922	9	.006	-1.091	.899	.837
1072	NEL314-2	6	-.071	.011	13.778	15	.542	-.807	-.009	-.237
1073	NEL275-1	9	-.229	.011	4.503	9	.875	-1.052	-.183	-.323
1074	NEL275-2	11	-.165	.009	13.131	9	.157	-1.428	.474	-.404
1075	NEL247-1	3	-.295	.021	17.485	15	.291	.264	1.849	1.997
1077	NEL247-3	2	-.348	.030	18.003	15	.263	1.601	2.665	2.814
1078	N100902a	4	.045	.015	22.511	15	.095	-.932	-.711	-.682
1079	N100904a	4	.150	.015	21.580	15	.119	-.295	-.851	.300
1080	NEL309-1	7	.049	.009	42.410	15	.000	-1.557	-1.274	-1.664
1081	NEL309-2	9	-.109	.009	12.816	13	.462	-.494	-.813	-.611
1082	NEL309-3	10	-.071	.008	24.434	13	.027	.187	-1.442	-.926
1083	NEL309-4	7	.049	.009	16.751	15	.334	-.231	-.388	.000
1084	NEL309-5	4	-.130	.015	27.422	15	.025	-1.147	2.069	.987
1086	NEL264-1	4	-.396	.020	7.323	14	.922	-.857	.264	.356
1087	NEL264-2	4	.120	.015	20.668	15	.148	-.816	.015	.232
1088	NEL264-3	7	-.041	.010	11.363	15	.726	.023	-.348	-.946
1089	NEL264-4	5	.116	.012	30.559	15	.010	-.842	.154	.692
1090	N100430a	10	-.050	.011	3.271	9	.953	-1.110	-.296	-.592
1091	n140901a	6	.004	.021	6.872	7	.442	-.796	-.758	-1.158
1092	n140902a	9	.016	.016	12.342	6	.055	-.613	-.604	-1.506
1093	n130903a	4	.211	.029	4.066	7	.772	-.600	.065	.165
1094	n130903b	3	.018	.038	3.719	7	.812	.515	-.370	.226
1095	n160519a	10	.011	.015	.452	5	.994	-.241	-1.021	-.127
1096	NELC01-1	4	.330	.031	9.352	7	.228	-.273	1.494	1.053
1097	NELC01-2	4	.136	.029	16.769	7	.019	.007	.386	.729
1098	NELC01-3	3	.260	.038	5.356	7	.617	.301	.209	.171
1099	NELC01-4	3	.538	.044	7.554	7	.374	.869	1.937	1.863
1100	NELC01-5	4	.208	.029	8.586	7	.284	.925	1.848	.174
1101	NELC02-1	4	.191	.029	4.992	7	.661	.519	.576	.065
1102	NELC02-2	3	.412	.041	3.098	7	.876	.573	1.091	.662
1103	NELC02-3	3	.339	.039	16.881	7	.018	1.857	1.858	1.946
1104	NELC02-4	3	.417	.041	7.880	7	.343	-.665	.952	.486
1105	NELC02-5	3	.608	.047	4.781	7	.687	-.634	.447	1.074

log-likelihood = -34350.95 (-.3435094863D+05)
-2*log-likelihood = 68701.90 (.6870189726D+05)
Number of parameters estimated = 77
Geometric mean of discrimination indices = 5.485

Distribution of p-values for S-tests.

0.--/---/---.1-----.2-----.3-----.4-----.5-----.6-----.7-----.8-----.9-----1.
6/ 7/ 4 7 7 10 7 2 11 5 6 6

Total: 78

SUMMARY OF R1c-STATISTICS

booklet	#items	#groups	#deviates	sum sq.	R1c
65	6	4	10	18.54	9.72
66	14	4	52	77.79	72.89
67	15	4	56	57.08	53.26
68	15	4	56	49.43	46.75
69	6	4	10	22.57	14.58
70	10	4	35	36.51	32.85
71	28	4	108	137.54	131.93
73	35	4	136	165.83	160.69
74	37	4	144	160.05	156.43
76	54	4	212	234.55	229.74

R1c = 908.830; df = 742; p = .0000